

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

ĮSAKYMAS DĖL LIETUVOS URBANISTINĖS POLITIKOS PAGRINDINIŲ KRYPTIŲ IR JŲ ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJŲ PATVIRTINIMO

2019 m. rugpjūčio 13 d. Nr. D1-485
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 5 punktu, 15 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 1 punktu ir įgyvendindamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 1.5.6 papunktyje nurodytą priemonę,

tvirtinu Lietuvos urbanistinės politikos pagrindines kryptis ir jų įgyvendinimo rekomendacijas (pridedama).

Laikinais einantis susisiekimo ministro pareigas,
pavaduojantis laikinai einantį aplinkos ministro pareigas

Rokas Masiulis

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro

2019 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. D1-485

LIETUVOS URBANISTINĖS POLITIKOS PAGRINDINĖS KRYPTYS IR JŲ ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos urbanistinės politikos pagrindinės kryptys ir jų įgyvendinimo rekomendacijos (toliau – rekomendacijos) – dokumentas, nusakantis darnaus vystymosi tikslų taikymą planuojant ir vystant urbanizuotas ir urbanizuojamas teritorijas.

2. Pagrindinės Lietuvos urbanistinės politikos kryptys bus integruotos į Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendinius ir padės nustatyti urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų darnaus vystymosi prioritetus socialiniu, kultūriniu, ekonominiu ir aplinkos aspektais.

3. Rekomendacijos skirtos visoms interesų grupėms, kurios prisideda prie urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo, darnios šalies kraštovaizdžio plėtos.

4. Rekomendacijos parengtos išanalizavus Lietuvos urbanistinio forumo 2007–2015 m. rezoliucijas, 2009 m. parengtą Lietuvos urbanistinės politikos kryptų projektą ir 2017 m. parengtus Lietuvos miestų chartijos metmenis, vadovaujantis Lietuvos Respublikos architektūros įstatymu, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu, Lietuvos Respublikos teritorijos planavimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, 1985 m. Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija, ratifikuota Lietuvos Respublikos 1999 m. lapkričio 9 d. įstatymu Nr. VIII-1398 „Dėl 1985 metų Europos architektūros paveldo apsaugos konvencijos ratifikavimo“, Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija), ratifikuota Lietuvos Respublikos 2001 m. liepos 10 d. įstatymu Nr. IX-449 „Dėl Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais ratifikavimo“, Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptų aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1526 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptų aprašo patvirtinimo“, Teritorijų planavimo normomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. D1-7 „Dėl Teritorijų planavimo normų patvirtinimo“, atsižvelgiant į Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių narių ministrų, atsakingų už urbanistinį vystymąsi ir teritorinę sanglaudą, 2007 m. priimtą Leipcigo chartiją, 2016 m. Amsterdamo paktu patvirtintą ES miestų darbotvarkę, 2015 m. paskelbtą Tarptautinį urbanistinio ir teritorijų planavimo vadovą, Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos 2016 m. patvirtintą Naująją miestų darbotvarkę, Darnaus vystymosi darbotvarkę, ypatingą dėmesį skiriant 11-am darnaus vystymosi tikslui „Darnūs miestai ir bendruomenės“, 2018 m. priimtą Davoso deklaraciją, 2018 m. paskelbtą Tarpyvyriausybines klimato kaitos komisijos specialiąją ataskaitą dėl vidutinės pasaulinės temperatūros kilimo 1,5 °C lyginant su ikipramoniniu laikotarpiu ir įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, I prioriteto „Darni, atsakinga ir sveika visuomenė“ 1.5.6 priemonę „Darbas. Teisinės aplinkos sukūrimas siekiant užtikrinti darnų teritorijų ir infrastruktūros vystymąsi ir plėtrą“.

5. Šiose rekomendacijose vartojama:

5.1. rodiklis, parodantis kokio natūralaus paviršiaus ploto reikia žmogaus, grupės, institucijos ar regiono gyvenimo būdui palaikyti (toliau – ekologinis pėdsakas);

5.2. globali, žiniomis ir verslumu grįsta ekonomika, kurios sėkmę daugiausia lemia žinių, technologijų ir inovacijų panaudojimas gaminant produktus ar teikiant paslaugas (toliau – naujoji ekonomika);

5.3. būstas su įregistruotu apribojimu, pagal kurį būsto (gali būti nuomos) kaina įperkama vidutiniams ar mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams (toliau – prieinamas būstas);

5.4. gamybos ir vartojimo sistema, kurioje išteklių sąnaudos ir atliekų kiekis, emisijos ir energijos praradimai sumažinami juos jungiant į uždarą gamybos, vartojimo ir medžiagų perdirbimo grandinę (toliau – žiedinė ekonomika).

6. Rekomendacijose vartojamos sąvokos suprantamos kaip jos apibrėžtos Architektūros įstatyme, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme, Teritorijų planavimo įstatyme, Vietos savivaldos įstatyme ir kituose teisės aktuose.

II SKYRIUS LIETUVOS URBANISTINĖS POLITIKOS KRYPTYS

PIRMASIS SKIRSNIS BENDROSIOS NUOSTATOS

7. Lietuvos urbanistinės politikos kryptų tikslas – tapti vertybiniu pagrindu įtraukiant, saugant, atsparių, tvarių miestų ir kitų gyvenamųjų vietovių planavimui Lietuvoje.

8. Lietuvos urbanistinės politikos kryptimis siekiama socialiai ir ekonomiškai teisingo ir aplinką bei kultūros paveldą tausojančio urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo, jų dermės ir sąveikos. Nustatytais kryptimis rekomenduojama vadovautis vystant valstybės, savivaldybės ir vietovės lygmens urbanistines struktūras ir jų elementus.

9. Lietuvos urbanistinės politikos kryptys taikomos urbanizuotoms ir urbanizuojamoms teritorijoms, miestams ir su jais susijusioms teritorijoms.

10. Numatomos keturios Lietuvos urbanistinės politikos kryptys:

10.1. klimato kaitos poveikio švelninimas ir atsparumo ekstremaliems klimato reiškiniams stiprinimas;

10.2. sinergijos tarp urbanizuotų ir neurbanizuotų teritorijų sukūrimas ir ryšių stiprinimas;

10.3. visuomenės ir vietos bendruomenių gyvybingumas, socialinės ir kultūrinės atskirties mažinimas;

10.4. darnus urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymas.

ANTRASIS SKIRSNIS KLIMATO KAITOS POVEIKIO ŠVELNINIMAS IR ATSPARUMO EKSTREMALIEMS KLIMATO REIŠKINIAMS STIPRINIMAS

11. Lietuvos urbanizuotoms teritorijoms, kaip ir urbanizuotoms teritorijoms pasaulyje, žala daro klimato kaita, todėl būtina imtis veiksmų, mažinančių klimato kaitos neigiamas pasekmes. Užtikrinant tinkamą gyvenimo kokybę ir prisidedant prie klimato kaitos poveikio švelninimo, veiksmų turi būti imtasi valstybės, savivaldybių ir vietos lygmeniu.

12. Rekomenduojama:

12.1. siekti klimato kaitos poveikio švelninimo ir stiprinti urbanizuotų teritorijų atsparumą klimato kaitos pasekmėms, ypatingą dėmesį skirti pažeidžiamiausioms teritorijoms;

12.2. kurti ir įgyvendinti veiksmingas urbanistines struktūras, jų vystymo modelius, kurie padėtų mažinti anglies dioksido išsiskyrimą į aplinką, didintų energijos vartojimo efektyvumą ir skatintų atsinaujinančių išteklių energijos naudojimą;

12.3. įvertinti energetikos paslaugas, kurias pasitelkus būtų daugiau vartojama švarios energijos, mažiau iškastinio kuro, skatinama energetinė įvairovė ir jos plėtra, taip pat energetinis pastatų, pramonės ir daugiarūšio transporto paslaugų efektyvumas;

12.4. planuoti, kad gyventojai ir verslo įmonės, įsikūrusios didelės rizikos klimato kaitos poveikio teritorijose, norėtų persikelti į mažesnės rizikos teritorijas, aprūpintas būtiniausiomis paslaugomis, infrastruktūra ir būstu;

12.5. įvertinti klimato kaitos poveikį ir galimus jo padarinius, pasirengti teikti aptarnavimo funkcijas nelaimių ar krizių metu;

12.6. išsaugoti esamus ir, pasitelkiant technines priemones, formuoti naujus urbanizuotų teritorijų žaliosios infrastruktūros – gamtinio karkaso elementus (atskiruosius ir priklausomuosius želdynus), kurie, atlikdami mikroklimato reguliavimo funkciją, mažintų miesto kaip „šiluminės salos“ efektą ir su pagrindine aplinkosaugine (antropogeninio poveikio neutralizavimo) funkcija, efektyviai padėtų tenkinti estetinius ir rekreacinius poreikius;

12.7. spręsti lietaus poplūdžių ir potvynių teritorijų valdymo (vandens sutelkimo) klausimus.

TREČIASIS SKIRSNIS

SINERGIJOS TARP URBANIZUOTŲ IR NEURBANIZUOTŲ TERITORIJŲ SUKŪRIMAS IR RYŠIŲ STIPRINIMAS

13. Dėl didėjančios taršos, augančio energijos poreikio, gyvenamųjų teritorijų išdriekimo, socialinių ir ekonominių skirtumų regionuose Lietuvai ypatingai svarbi urbanizuoto ir neurbanizuoto kraštovaizdžio sąveika, gamtinio ir nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga, tolygus vystymasis šalies teritorijoje.

14. Miestai yra atsakingi už urbanizuotų teritorijų ekologinio pėdsako didėjimą, kuris daro reikšmingą poveikį šalies kraštovaizdžio ekologiniam stabilumui. Šalies ekonomika, kurios pagrindiniai centrai įsikūrę urbanizuotose teritorijose, susijusi su neurbanizuotu kraštovaizdžiu, ekosistemomis, gamtiniais ištekliais. Todėl šalies darnaus vystymosi iššūkius bendromis jėgomis turi spręsti architektūros, urbanistikos, kraštovaizdžio, aplinkosaugos, gamtos, kultūros paveldo ir kiti specialistai.

15. Rekomenduojama:

15.1. stiprinti urbanizuotų ir neurbanizuotų teritorijų ryšius ir sąveikos sistemas, planuoti urbanizuotas ir urbanizuojamas teritorijas atsižvelgiant į regioninę politiką, siekiant užtikrinti teritorinę sanglaudą regionų centruose, įskaitant pasienio regionus, bendradarbiavimą funkcinėse urbanizuotose teritorijose (funkcinėse zonose) nepaisant savivaldybių administracinių ribų;

15.2. skatinti ir remti bendradarbiavimą urbanizuotose ir urbanizuojamose teritorijose, užtikrinti išteklių sutelkimą ir tausų naudojimą, gretimų savivaldybių ir verslo bendradarbiavimą;

15.3. sudaryti sąlygas žiedinės ekonomikos principų įgyvendinimui, inovacijų kūrimui ir taikymui visuose gyvavimo ciklo etapuose (nuo žaliavų išgavimo, gamybos, vartojimo iki atliekų tvarkymo);

15.4. gerinti urbanizuotų ir neurbanizuotų teritorijų išteklių ir paslaugų pasiūlos tarpusavio papildomumą ir maisto gamybą iš vietinių produktų;

15.5. riboti urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų ekologinį pėdsaką, mažinant poveikį aplinkai, nekilnojamajam kultūros paveldui ir siekiant veiksmingai spręsti klimato kaitos problemas;

15.6. formuojant urbanistines struktūras, siekti architektūros, urbanistinės (teritorijų planavimo) kokybės, gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio dermės.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

VISUOMENĖS IR VIETOS BENDRUOMENIŲ GYVYBINGUMAS, SOCIALINĖS IR KULTŪRINĖS ATSKIRTIES MAŽINIMAS

16. Visuomenės ir vietos bendruomenių gyvybingumas – būtina sąlyga siekiant užtikrinti darnų Lietuvos vystymąsi. Aktyvi ir susitelkusi vietos bendruomenė užtikrina socialinius ryšius, teritorijų vystymosi prioritetų atitiktį viešajam interesui, humanistinę požiūrį, efektyvų viešųjų išteklių valdymą ir naudojimą.

17. Rekomenduojama:

17.1. mažinti socialinę, ekonominę, kultūrinę atskirtį, kurti darbo vietas, nustatyti kokybiško gyvenimo standartą visiems gyventojams, užtikrinti darbą visiems darbingo amžiaus gyventojams atsižvelgiant į pažeidžiamiausių visuomenės grupių poreikius;

17.2. planuojant integruoti urbanizuotas ir urbanizuojamas vietas poreikiais ir potencialu grįstas vietos ekonomikos plėtros koncepcijas, skatinančias individualią ir privačią iniciatyvas, didinančias užimtumo galimybes;

17.3. skatinti ir sudaryti sąlygas vystyti vietos ekonomikai, verslui, darbo vietų kūrimui vietos bendruomeninėse organizacijose, kooperatyvuose, mažose įmonėse, mikroįmonėse, pramonės šakų ir paslaugų optimaliam pasiskirstymui teritorijoje;

17.4. siekti, kad nekilnojamojo turto rinkos vystytojų veiksmai nekenktų mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ir mažoms įmonėms (tarp jų ir mikroįmonėms);

17.5. skatinti kultūrinę veiklą ir patalpose (muziejuose, teatruose, kino teatruose, koncertų salėse, švietimo įstaigose, bendruomenių namuose ir kt.), ir lauke (gatvės meno, muzikinių paradų ir kt.), atgaivinti ir pritaikyti kultūros paveldo objektus, pripažįstant, kad urbanistinėje struktūroje kultūros plėtra ir pagarba socialinei ir kultūrinei įvairovei, istorinei atminčiai ir identitetui, yra socialinio vystymosi dalis ir svarbi erdvinio aspektu;

17.6. siekti išlaikyti socialinę pusiausvyrą miestuose ir aplink juos, užtikrinti kultūros įvairovę, aukštą urbanistikos, architektūros ir aplinkos lygį;

17.7. puoselėti nekilnojamąjį kultūros paveldą, tradicines ir istorines gyvenvietes, kultūrinius kraštovaizdžius ir jų ryšius;

17.8. planuojant urbanizuotas ir urbanizuojamas teritorijas skatinti nekilnojamojo kultūros ir gamtos paveldo identifikavimą, išsaugojimą, pažinimą ir atgaivinimą;

17.9. kai įmanoma rengiant, urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimo dokumentus, juose numatyti išsaugoti ir panaudoti pastatus, kurie nėra registruoti Kultūros vertybių registre, tačiau kurie yra vertingi dėl jų padėties urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų aplinkoje ir yra svarbūs vietos bendruomenių gyvenimo kokybei ir istorinei atminčiai.

PENKTASIS SKIRSNIS

DARNUS URBANIZUOTŲ IR URBANIZUOJAMŲ TERITORIJŲ VYSTYMAS

18. Nepakankamai koordinuota ir kompleksiška Lietuvos urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų plėtra lėmė, kad šios teritorijos, ištekliai ir infrastruktūra naudojami neracionaliai ir neefektyviai, aplinkosaugos priemonės ne visada apsaugo gyventojus nuo neigiamo urbanizacijos poveikio; pokyčiai urbanizuotose teritorijose dažnai daro neigiamą poveikį fizinei, socialinei, kultūrinei ir ekonominei aplinkai; nekoordinuota plėtra, prastos gyvenamosios aplinkos sąlygos kenkia gyventojų sveikatai, užimtumui ir veiklos plėtojimui.

19. Rekomenduojama:

19.1. skatinti kompaktišką urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymą, reguliuoti urbanizuotų teritorijų plėtrą, naudojant tankinimą ir užstatytų teritorijų konversiją (antrinę panaudojimą), nustatant galimą plėtros mastą, užtikrinantį aukštą gyvenamosios aplinkos kokybę;

19.2. užtikrinti optimalų ir efektyvų urbanizuotų teritorijų išteklių (žemės, infrastruktūros) naudojimą, mažinti inžinerinės infrastruktūros poreikį, jos išlaikymo kaštus ir paklausą asmeninio transporto naudojimui;

19.3. nustatyti ir išryškinti teritorijų, turinčių prastą urbanistinę kokybę, potencialą, skatinti jų atnaujinimą, išnaudojant šių teritorijų resursus, atsižvelgiant į vietos kontekstą, formuojant fizinį bei socialinį kaimynystės charakterį, stiprinant vietos identitetą;

19.4. didinti urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų estetinę vertę ir patrauklumą, išlaikyti ir vystyti unikalias urbanistines struktūras, siluetą, architektūros elementus, siekti architektūros kokybės ir efektyvios statybos darnos;

19.5. kurti geresnę darnaus vystymosi reglamentavimą, kuris skatintų socialinę įvairovę, polifunkcinį zonavimą, siekiant užtikrinti kokybiškų ir lengvai pasiekiamų paslaugų, būsto ir darbo vietų pasiekiamumą;

19.6. kurti ir naudoti pažangias planuojamų teritorijų funkcinio zonavimo ir erdvinio vystymo priemones, pavyzdžiui, erdvinės formos pagrindu sudarytus reglamentus arba veiklos rezultatais pagrįstą zonavimą;

19.7. užtikrinti, kad teritorijos, kuriose yra daug mažas pajamas gaunančių gyventojų, būtų įtraukiamos į urbanizuotos teritorijos erdvinę struktūrą, siekiant pagerinti gyvenimo kokybę, užtikrinti gerą susisiekimą su kitomis urbanizuotos teritorijos dalimis;

19.8. planuojant viešąsias erdves ir paslaugas, taikyti universalaus dizaino principus atsižvelgiant į visų visuomenės grupių poreikius;

19.9. užtikrinti ekonominės veiklos paskirstymą ir koordinaciją, skatinant aglomeracijos ekonomiją, ryšius, gerą susisiekimą, komunikaciją ir prisidedant prie didesnio našumo, konkurencingumo ir gerovės;

19.10. siekiant būsto prieinamumo ir jo kokybės gerinimo:

19.10.1. vykdyti būsto kokybės stebėseną urbanizuotose ir urbanizuojamose teritorijose;

19.10.2 kurti progresyvias būsto finansavimo sistemas (aprūpinimą prieinamu būstu, įskaitant socialinį ir municipalinį būstą, prieinamą nuomojamą būstą, prieinamą nuosavą būstą);

19.11. skatinant darnų judumą:

19.11.1. strategiškai planuoti būsto plėtrą, darbo vietas ir susisiekimo sistemą taikant polifunkcinį teritorijos naudojimą ir siekiant:

19.11.1.1. užtikrinti greitą ir kokybišką susisiekimą saugiomis, patogiomis, patikimomis ir mažą poveikį aplinkos kokybei turinčiomis transporto sistemomis visoms visuomenės grupėms, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamiausioms visuomenės grupėms;

19.11.1.2. skatinti socialinę ir erdvinę integraciją, ypatingą dėmesį skiriant visų teritorijų pasiekiamumui, užtikrinant, kad kiekvienas gyventojas galėtų naudotis urbanizuotų teritorijų teikiamomis socioekonominėmis galimybėmis, paslaugomis ir viešosiomis erdvėmis;

19.11.2. sudaryti sąlygas saugių ir patikimų tranzito ir krovinio transporto sistemų plėtrai, mažinant atskirų transporto priemonių naudojimą ir palengvinant judumą, siekiant energijos vartojimo efektyvumo ir pagerinant pasiekiamumą;

19.11.3. sukurti saugų ir patogų susisiekimo komunikacijų tinklą, leidžiantį užtikrinti gerą susisiekimo lygį, skatinti nemotorizuotą transportą siekiant padidinti ekonominį našumą ir remti vietos ekonomiką;

19.12. tolygiai planuojant inžinerinių komunikacijų paslaugas:

19.12.1. sudaryti planą, kuriuo siekiama kiekvienam gyventojui užtikrinti teisę į vandenį ir sanitarines paslaugas, mažinti oro taršą ir taupiai naudoti vandenį;

19.12.2. planuojant urbanizuotas ir urbanizuojamas teritorijas, vystyti žiedinę ekonomiką (atliekas perdirbančią ekonomiką – atliekų susidarymo (sąvartynų) vengimą, tvarkymą, perdirbimą, vertimą ištekliais);

19.12.3. bendradarbiaujant su paslaugų teikėjais, nekilnojamojo turto vystytojais ir savininkais, užtikrinti vandens, nuotekų ir kanalizacijos, energijos ir elektros, telekomunikacijų ir susisiekimo tiekimo paslaugų koordinavimą;

19.12.4. atsižvelgti ir skatinti gamta paremtus sprendimus kaip alternatyvą tradicinei infrastruktūrai, pavyzdžiui, tokiose srityse kaip lietaus vandens sulaikymas ir absorbcija, mikroklimato reguliavimas, prisidedant prie kraštovaizdžio, biologinės įvairovės ir ekosistemų, jų teikiamų paslaugų palaikymo, įskaitant klimato kaitos švelninimą ir prisitaikymą, sudaryti galimybes gyventojų laisvalaikiui ir rekreacijai;

19.13. planuojant viešąsias ir žaliasias erdves:

19.13.1. atgaivinti, apsaugoti ir kurti aukštos architektūrinės kokybės viešąsias erdves ir želdynus, kitus vertingus kraštovaizdžio elementus, turinčius ekologinę ir (ar) kultūrinę reikšmę;

19.13.2. kuriant ir atnaujinant viešąsias ir žaliasias erdves, įtraukti privatų sektorių ir pilietinę visuomenę, užtikrinant kokybišką viešųjų erdvių sistemos plėtrą, vientisumą ir architektūrinę kokybę;

19.13.3. kuriant, atnaujinant ir palaikant viešąsias erdves urbanizuotose ir urbanizuojamose teritorijose, vengti „šilumos salų“ formavimo, skatinti žaliosios infrastruktūros ir polifunkcinių

viešųjų žaliųjų plotų kūrimą, kuriuose pirmenybė teikiama gyventojų laisvalaikiui, rekreacijai ir sveikatai mieste užtikrinti, prisidedant prie kitų aktualių ekosistemų teikiamų paslaugų teikimo (lietaus vandens sulaikymas ir absorbcija, mikroklimato reguliavimas), kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės palaikymo, gerinant esamų natūralių gamtos plotų jungtis ir didinant kraštovaizdžio pralaidumą;

19.13.4. sukurti patrauklų, estetišką, į žmones orientuotą urbanistinį kraštovaizdį, ypatingą dėmesį skiriant viešosioms erdvėms, saugant ir palaikant urbanistinę, architektūrinę ir nekilnojamojo kultūros paveldo vertę;

19.13.5. užtikrinti viešųjų erdvių ir želdynų saugumą atsižvelgiant į visų visuomenės grupių poreikius ir galimybes pilnaverčiai naudotis erdvėmis.

III SKYRIUS

INTERESŲ GRUPĖS, DALYVAUJANČIOS ĮGYVENDINANT REKOMENDACIJAS IR JŲ VAIDMENYS

20. Įgyvendinant rekomendacijas būtinas valstybės, savivaldybių institucijų ir nevyriausybinių sektoriaus bendradarbiavimas ir įtrauktimi grįstas sprendimų priėmimas. Svarbu urbanistinį vystymą suvokti nepaisant savivaldybių administracinių ribų ir siekiant sisteminių pokyčių, reikalingų rekomendacijų įgyvendinimui.

21. Išskiriamos penkios interesų grupės:

21.1. valstybės institucijos;

21.2. savivaldybių institucijos;

21.3. pilietinė visuomenė: piliečiai, nevyriausybines organizacijos, vietos bendruomenės ir jų asociacijos;

21.4. profesionalai ir juos vienijančios organizacijos;

21.5. akademinė bendruomenė.

22. Visos interesų grupės turi tiesioginę ar netiesioginę įtaką šalies teritorijos urbanistiniam vystymui. Įgyvendinant rekomendacijas būtinas jų dalyvavimas ir bendradarbiavimas.

23. Valstybės institucijos, bendradarbiaudamos su kitomis interesų grupėmis:

23.1. skatina darnaus vystymosi procesus ir pagal kompetenciją vadovaujasi rekomendacijomis;

23.2. pagal kompetenciją įgyvendina ir atnaušina rekomendacijas, rengia jų įgyvendinimo gaires;

23.3. skatina darnų urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų sistemos vystymą, gamtinių ir kultūrinių išteklių tausų naudojimą ir apsaugą nuo žalos aplinkai ir nekilnojamajam kultūros paveldui;

23.4. kuria teisinius pagrindus urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimui;

23.5. formuoja, įgyvendina ir stebi decentralizacijos ir subsidiarumo principais paremtą urbanistinę politiką, įtraukia savivaldybių institucijas, stiprina savivaldybių institucijų vaidmenį, atsakomybę, planavimo gebėjimus ir skiria išteklius;

23.6. skatina savivaldybių tarpusavio bendradarbiavimą, daugiapakopio valdymo sistemas ir teisiniu reguliavimu ir (ar) finansinėmis paskatomis remia kelių savivaldybių kartu įgyvendinamas iniciatyvas, įskaitant bendradarbiavimą funkcinėse urbanizuotose teritorijose (funkcinėse zonose);

23.7. teisiniu reguliavimu nustato pagrindus, suteikiančius savivaldybėms įgaliojimus, kad su teritorijų planavimu ir vystymu susijusios teisinio reguliavimo priemonės būtų įgyvendintos ir veiktų veiksmingai;

23.8. numato tinkamas finansines paskatas ir tikslines subsidijas sustiprinti savivaldybių institucijų finansinio valdymo gebėjimus, siekiant suteikti savivaldybių institucijoms įgaliojimus ir užtikrinti, kad urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimas mažintų socialinę atskirtį, skatintų kultūrinę įvairovę, keltų architektūros kokybę, gerintų urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų aplinką;

23.9. su teritorijų planavimo dokumentų rengėjais, moksliniais tyrimų institutais ir bendruomeninėmis organizacijomis kuria teritorijų planavimo teisinį reguliavimą, metodus, modelius ir patirties (arba kitų panašių priemonių) stebėjimo platformas, siekia dokumentuoti, įvertinti ir bendrinti šalies patirtį, vykdyti ir dalytis konkrečiais tyrimais, teikia visuomenei informaciją, ir prireikus padeda savivaldybių institucijoms;

23.10. su savivaldybių institucijomis užtikrina valstybinei svarbių projektų įgyvendinimą.

24. Savivaldybių institucijos, bendradarbiaudamos su kitomis interesų grupėmis:

24.1 siekia, kad būtų:

24.1.1. teritorijų, strateginio ir finansinio planavimo dokumentai tarpusavyje suderinti;

24.1.2. tinkamai suplanuoti ir valdomi įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs miestai, puoselėjantys unikalios kultūros paveldo ir architektūros, gamtinio kraštovaizdžio savybes;

24.1.3. siekiama sutarimo dėl vietinių urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo vizijų, kurios papildytų šias rekomendacijas;

24.2. nuolat vykdo jų kompetencijai priskirtų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimo stebėseną ir prireikus juos atnauja;

24.3. įgalina savivaldybių vyriausius architektus atlikti jiems nustatytas funkcijas architektūros, teritorijų planavimo ir statybos srityse, siekia architektūros ir urbanistinės kokybės, atvirumo, skaidrumo ir visuomenės įtraukties į teritorijų planavimo procesus, ilgalaikių kraštovaizdžio erdvinio vystymo tikslų ir Lietuvos urbanistinės politikos kryptių įgyvendinimo;

24.4. užtikrinta, kad architektūrinio, urbanistinio, nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo, valstybinio ar viešojo intereso požiūriu reikšmingų objektų planavimo, ar projektavimo atvejais būtų rengiami architektūriniai, urbanistiniai konkursai, kuriais siekiama architektūros ir urbanistinės kokybės, atviro, skaidraus ir įtraukaus proceso, atitinkančio Lietuvos urbanistinės politikos kryptių nuostatas ir siekius, darnaus vystymosi principus vystant architektūrines ir (ar) urbanistines idėjas (konceptijas);

24.5. su kitų savivaldybių institucijomis kuria ir finansuoja būstą, infrastruktūrą ir paslaugas, prireikus bendradarbiauja funkcinėse urbanizuotose teritorijose (funkcinėse zonose) nepaisant savivaldybių administracinių ribų;

24.6. sieja teritorijų planavimą ir valdymą, užtikrinant nuoseklų teritorijų planavimo dokumentų įgyvendinimą, ilgalaikių tikslų, vystymo programų, trumpalaikių valdymo projektų nuoseklumą;

24.7. su teritorijų planavimo dokumentų rengėjais, su kuriais sudaromos teritorijų planavimo dokumentų rengimo sutartys, užtikrina šių planų suderinamumą su vietos politine vizija, valstybine politika ir tarptautiniais darnaus vystymosi principais;

24.8. įgyvendina su teritorijų planavimu ir vystymu susijusias teisinio reguliavimo priemones, ypatinga dėmesį skiriant rizikos teritorijoms, turinčioms istorinę, kraštovaizdžio estetinę, aplinkosauginę ar žemės ūkio vertę;

24.9. kuria stebėsenos, vertinimo ir atskaitomybės mechanizmus įraukiant skirtingas interesų grupes, siekiant skaidriai įvertinti teritorijų planavimo dokumentų įgyvendinimą, teikia grįžtamąją ryšį ir informaciją apie jų koregavimą, keitimą, kitus veiksmus;

24.10. dalijasi teritorijų planavimo patirtimi su kitų savivaldybių institucijomis, taip skatinamas politinis dialogas ir gebėjimų ugdymas, savivaldybių institucijos įtraukiamos į urbanistinės politikos formavimą ir planavimą valstybės ir savivaldybės lygmeniu;

24.11. palaiko bendruomenių iniciatyvas, kuriomis siekiama gerinti socialinę sanglaudą ir įtrauktį;

24.12. siekia, kad būtų palaikomas suinteresuotų grupių, ypač bendruomeninių, visuomenės, nevyriausybinių organizacijų ir privataus sektoriaus veiksmingas ir teisėtas dalyvavimas urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavime ir įgyvendinime (nuo pradinio etapo), nustatant tinkamus dalyvavimo mechanizmus ir įtraukiant visuomenės atstovus, ypač pažeidžiamiausias visuomenės grupes, užtikrinant, kad į jų poreikius bus atsižvelgta;

24.13. skiria reikiamą dėmesį už teritorijų planavimą ir žemėtvarką atsakingam savivaldybės padaliniui ir vyriausiajam architektui, numatant lėšas ir administracinius resursus teritorijų

planavimui, teritorijų planavimo dokumentų įgyvendinimo stebėsenai, darbui su bendruomenėmis, architektūrinių ir urbanistinių konkursų organizavimui, tarpinstituciniam bendradarbiavimui;

24.14. stiprina savivaldybių institucijų darbuotojų organizacinių ir administracinių gebėjimų ugdymą, siekiant įtraukaus ir darnaus urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų valdymo.

25. Pilietinė visuomenė, bendradarbiaudama su kitomis interesų grupėmis:

25.1. dalyvauja teritorijų planavimo procese įgyvendinant ir stebint urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimą;

25.2. teikia pasiūlymus savivaldybių institucijoms nustatant teritorijos vystymo poreikius, tendencijas, prioritetus, teisės aktų nustatyta tvarka naudojasi teise konsultuotis;

25.3. prisideda prie gyventojų sutelkimo ir atstovavimo viešosiose konsultacijose dėl urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimo, įtraukiant mažas pajamas gaunančias ir pažeidžiamiausias visuomenės grupes, siekiant skatinti teritorijų vystymąsi, socialinius santykius ir teikti pirmenybę infrastruktūros ir paslaugų plėtrai mažiau išsivysčiusiose teritorijose;

25.4. sudaro sąlygas visoms visuomenės grupėms, ypač mažas pajamas gaunantioms ir pažeidžiamiausios visuomenės grupėms, dalyvauti bendruomenių forumuose ir planavimo iniciatyvose, bendradarbiauti su savivaldybių institucijomis kaimynystės gerinimo programose;

25.5. visuomenei teikia daugiau informacijos ir telkia viešąją nuomonę siekdamas užtikrinti aplinkos ir ekosistemų stabilumą, gamtos, kraštovaizdžio, nekilnojamojo kultūros paveldo vertybes, tvarų išteklių naudojimą ir darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą;

25.6. padeda užtikrinti teritorijų planavimo dokumentų ilgalaikių tikslų tęstinumą politinių pokyčių ar trumpalaikių kliūčių metu.

26. Profesionalai ir juos vienijančios organizacijos, bendradarbiaudamos su kitomis interesų grupėmis:

26.1. siekia, kad būtų sklandus urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimo procesas, pasitelkdamis ir susijusių interesų grupių žinias ir patirtį;

26.2. dalyvauja urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimo ir projektavimo procesuose skatindamos įtraukų vystymąsi, kuri užtikrina visuomenės dalyvavimą;

26.3. prisideda prie moksliniais tyrimais grįstų žinių apie urbanistinę plėtrą sklaidos ir, siekdamas didinti visuomenės informuotumą, organizuoja seminarus, konsultacinius forumus;

26.4. su mokslo ir studijų institucijomis peržiūri ir kuria universitetines, profesines mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programas, susijusias su urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimu, darnaus miestų vystymosi idėjomis, technologijomis ir naujovėmis atsižvelgdamos į rekomendacijas.

27. Akademinei bendruomenė, bendradarbiaudama su kitomis interesų grupėmis:

27.1. kuria ir tobulina studijų programas, dalyvauja rengiant kvalifikacijos tobulinimo programas, susijusias su urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimu, darnaus miestų vystymosi technologijomis ir naujovėmis atsižvelgdamos į rekomendacijas;

27.2. diegia tarpdisciplininį požiūrį į darnų vystymąsi visose studijų srityse pasitelkiant sisteminių mąstymą ir skatinant inovacijas;

27.3. dalyvauja tarptautinėje mokslinėje veikloje ir taiko tarptautinę patirtį akademinėje veikloje, konsultuoja visuomenę darnaus vystymosi klausimais.

IV SKYRIUS REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMAS

28. Atsižvelgiant į Lietuvos urbanistinės politikos kryptis, urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų planavimas skatins ir palaikys darnų ir įtraukų ekonominį vystymąsi, sudarys sąlygas naujajai ir žiedinei ekonomikai, didins žemės ir būsto rinkų prieinamumą, sukurs tinkamą pagrindinių inžinerinių paslaugų infrastruktūrą.

29. Siekiant numatyti būsimų urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymą, reikalinga informacija, kokiomis vertybėmis vadovaujamasi, kokių tikslų siekiama rengiant teritorijų

planavimo dokumentus ir kokia bus teritorijų plėtros urbanistinė dimensija, įgyvendinus ar iš dalies įgyvendinus teritorijų planavimo dokumentų sprendinius.

30. Vykdant nuolatinę teritorijų planavimo dokumentų ir jų įgyvendinimo stebėseną, siūloma kurti reikiamas priemones: kokybinių ir kiekybinių rodiklių sistemą teritorijų planavimo dokumentų sprendinių darnumo atitikties Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslams matavimui, vadovaujantis Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslais, miestų ir teritorijų planavimo vadovo rekomendacijomis ir šiomis rekomendacijomis. Stebėsenos rezultatai turėtų būti viešai prieinami, aptariami su interesų grupėmis, nustatomos problemos, kurias svarbu spręsti bendromis jėgomis, ar geroji praktika ir patirtis.

31. Rekomendacijų įgyvendinimui būtinas atvirumas, informacijos sklaida ir suinteresuotų grupių įtrauktis. Priimti sprendimai turėtų būti įtraukiami į urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų projektus, teritorijų planavimo dokumentus, regioninės politikos ir strateginio planavimo dokumentus, teisės aktų projektus.

32. Rekomendacijų įgyvendinimo įtraukties procesams būtini:

- 32.1. nuoseklumas;
- 32.2. grįžtamasis ryšys;
- 32.3. pagarba laikui ir žinioms;
- 32.4. suprantama pateikimo forma;
- 32.5. esminių žinių suteikimas;
- 32.6. skaidrumas;
- 32.7. pagarba idėjų autoriams.

33. Rekomendacijų įgyvendinimui reikalinga nuosekliai įgyvendinama įtrauktis ir komunikacijos strategija, pasitelkiant įvairias priemones, pavyzdžiui:

33.1. informavimas – interesų grupės informuojamos apie vykstančius procesus, priimtus sprendimus, apie galimybę įsitraukti priimant sprendimus:

- 33.1.1. sklaida interneto svetainėse;
- 33.1.2. sklaida spaudoje, radijuje, televizijoje, pavyzdžiui, darnaus vystymosi žurnalas, užsakomosios radijo ir televizijos laidos;
- 33.1.3. sklaida socialiniuose tinkluose;
- 33.1.4. ekspozicijos;
- 33.1.5. socialinių partnerių susitikimai;
- 33.1.6. naujienlaiškiai elektroniniu paštu;
- 33.1.7. forumai ir konferencijos.

33.2. idėjų konsolidavimas – būdas diskutuoti ir išbandyti galimus problemų sprendimo būdus, naujus planavimo ar įtraukties metodus: eksperimentavimą, temines diskusijas, patirties tarp skirtingų interesų grupių dalijimąsi:

- 33.2.1. diskusijos visuomenėje;
- 33.2.2. bandomieji projektai;
- 33.2.3. ryšys su vykstančiomis iniciatyvomis;
- 33.2.4. urbanistiniai forumai – kaip priemonė dalytis patirtimi ir spręsti aktualius klausimus;
- 33.2.5. architektūriniai, urbanistiniai konkursai.

33.3. dalyvavimas – priemonė, įgalinanti interesų grupes prisidėti prie procesų kūrimo ir sprendimų priėmimo:

- 33.3.1. kūrybiška įtrauktis.
- 33.3.2. įtraukimas į partnerysčių grupes.
- 33.3.3. rekomendacijų ambasadoriai.
- 33.3.4. idėjų ir (ar) žinių bankai;
- 33.3.5. socialinių partnerių pusryčiai;
- 33.3.6. sutelkta kūryba;
- 33.3.7. savivaldybių vyriausiųjų architektų konferencijos.

34. Gebėjimų ugdymas – žinių apie darnų vystymąsi, klimato kaitos poveikio mažinimą, urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų prisitaikymą pokyčiams kėlimas, supratimo apie

urbanistikos ir architektūros kokybės reikšmę stiprinimas interesų grupėms, skatinant juos aktyviau dalyvauti diskusijose ir priimant sprendimus:

34.1. švietimas darnaus vystymosi tema (partnerysčių potėmėmis);

34.2. dalijimasis patirtimi;

34.3. tyrimai;

34.4. dalijimasis žiniomis skirtingų interesų grupėse.

35. Rekomendacijų įgyvendinimui siūloma kurti savanorišku įsitraukimu grįstas partnerystes tarp skirtingų interesų grupių, kurių tikslas – bendradarbiauti, siūlyti konkrečius sprendimus, dalytis patirtimi, rinkti informaciją, inicijuoti banduomuosius projektus.

36. Siūlomos partnerysčių temos:

36.1. būstas;

36.2. aukšta architektūros kokybė, estetiška aplinka;

36.3. sveika aplinka;

36.4. darnus judumas;

36.5. kokybiškos, estetiškos viešosios erdvės;

36.6. urbanizuotų teritorijų ryšių stiprinimas;

36.7. inovacijų taikymas miesto valdyme ir vystymo stebėsenoje;

36.8. urbanizuotų teritorijų regeneracija;

36.9. įtrauktis ir atvirumas teritorijų planavime ir vystyme;

36.10. pasiruošimas naujajai ir žiedinei ekonomikai;

36.11. klimato kaitos poveikio mažinimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos;

36.12. novatoriški ir atsakingi viešieji pirkimai;

36.13. darnus urbanizuotų teritorijų plėtros mažinimas;

36.14. kultūra, ir nekilnojamas kultūros paveldas;

36.15. žmogui patrauklaus, estetiško kraštovaizdžio formavimas.

37. Partnerysčių tikslas – operatyviai reaguoti į specifinius urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų iššūkius, dalytis patirtimi, kelti kvalifikaciją, teikti pasiūlymus rekomendacijoms, teisės aktų koregavimui.

38. Teminėms partnerystėms reikalingas interesų grupių atstovų ir kitų suinteresuotų grupių, kurioms tema aktuali, aktyvus dalyvavimas ir lyderystė. Partnerystės grupei padeda vadovai, kurie renka aktualią informaciją, ieško gerosios praktikos pavyzdžių ir prireikus kviečia tarptautinius ekspertus.

39. Rekomendacijų įgyvendinimui svarbus gebėjimų ugdymas visoms interesų grupėms ir reikalingas:

39.1. organizacinių ir administracinių gebėjimų gerinimas, siekiant įtraukaus ir darnaus urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų valdymo;

39.2. naujų teritorijų planavimo metodų diegimas ir informacinių technologijų taikymas;

39.3. supratimo apie skirtingų veiklos rūšių ryšius stiprinimas.

40. Gebėjimams ugdyti galima naudoti mokymo priemones: kvalifikacijos kėlimo kursus, aukštųjų mokyklų profesinio tobulinimo programas, nevyriausybinių organizacijų organizuojamus seminarus ir mokymus.